

L'accessibilitat a Televisió de Catalunya: parlem amb Rosa Vallverdú, directora del departament de Subtitulació de TVC*

Anna Matamala

Pilar Orero

Universitat Autònoma de Barcelona
 Departament de Traducció i d'Interpretació
 08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
 Anna.Matamala@uab.cat
 Pilar.Orero@uab.cat

Televisió de Catalunya (TVC) ha estat des dels inicis una televisió pionera en molts sentits. En l'àmbit de la traducció audiovisual (TAV), les produccions alienes han arribat al públic mitjançant un doblatge acurat, la qualitat del qual està reconeguda, però també s'han anat introduint altres modalitats de TAV que fan accessible la programació no solament als que desconeixen la llengua original del producte, sinó també als que tenen alguna discapacitat sensorial. Així, TVC ofereix subtitulació per a sords en diferit des del 1990, llengua de signes des del 1998, subtitulació en directe des del 2003 i audiodescripcions des del 1998 (Vila 2005: 128).

En aquest article ens centrarem en les dues darreres modalitats¹ i, després de presentar la situació actual a l'emissora catalana, parlarem d'aspectes relacionats amb la subtitulació per a sords (SPS) i l'audiodescripció (AD) amb Rosa Vallverdú, coordinadora de subtitulació i audiodescripció de TVC.

La subtitulació per a sords a TVC

La SPS a TVC va començar el 10 de setembre de 1990 amb una pel·lícula, coincidint amb la posada en marxa del teletext. En els darrers quatre mesos del 1990 es van subtitular 16 pel·lícules i onze episodis de la sèrie catalana La Granja (Bartoll, 2006). Al final de 1991 es va començar a emetre diàriament l'informatiu Telenotícies Vespre i gradualment la SPS ha anat incrementant la seva presència. L'any 2000, per exemple, es van subtitular 1.670 hores, xifra que va augmentar fins a les 3.200 hores l'any 2001, gràcies a l'augment de la programació infantil subtitulada al K3. L'any 2003 la quantitat d'hores subtitulades ja era de 4.721 i l'any 2005 van ser 6.080, és a dir, el 37,5% de la programació total de TVC.² Actualment gairebé el 50% de la programació de TVC està subtitulada i si es tenen en compte tots els

* Aquest article forma part del projecte del Ministerio de Educación «Subtitulado para sordos y Audio descripción: Primeras bases científicas y su aproximación». Ref.: HUM2006-03653FILO.

1. En aquest article no tractarem de la llengua de signes catalana (LSC), que es va iniciar el 1998 amb programes infantils i informatius i es manté actualment en antena en informatius diaris (Vila, 2005).
2. <http://www.tvcatalunya.com/subtitulacio/servei.htm>

canals de la corporació —analògics i digitals— es pot arribar a xifres com les 10.000 hores subtítulades el 2006 en programes de tota mena, segons dades ofertes per la corporació.³

Pel que fa a les modalitats de subtítulació, TVC n'ofereix les següents:⁴

- subtítulació en diferit,
- subtítulació en directe amb preparació prèvia,
- subtítulació en directe sense preparació prèvia fent-ne un resum,
- subtítulació en directe amb transcripció literal.

Si ens cenym als tres formats recollits per l'European Broadcasting Union (EBU) en l'informe sobre Serveis d'Accessibilitat (2004: 10), diríem que la primera correspon a la subtítulació preparada (§1.1), la segona a la subtítulació en semidirecte (anomenada en anglès també «as-live subtitling») (§1.2), i les dues darreres modalitats correspondrien a la subtítulació en temps real (§1.3).

Subtítulació preparada o en diferit

TVC va ser el primer canal de televisió que va emetre subtítols per a sords a l'Estat espanyol, el 1990, seguida uns mesos més tard per TVE, i va ser aquesta la modalitat triada. Els subtítols preparats o en diferit són els que es creen amb antelació i s'empren tant en producció pròpia com aliena, sempre que es disposi del material amb prou temps. Aquesta modalitat es fa o s'ha fet servir en programes com Cuines, El cor de la ciutat, Mar de fons, Thalassa, L'illa del tresor, Seixanta minuts i molts més productes com ara pel·lícules, sèries o documentals.

Subtítulació en semidirecte

La subtítulació en semidirecte es fa servir per a programes en directe que tenen un guió preparat i inserts pregravats. Tal com s'explica a l'informe de l'EBU (2004: 10), el subtítolador crea una llista de subtítols sense codis de temps i durant la transmissió els introdueix manualment en sincronia amb el programa. Amb aquest sistema se subtítulen els telenotícies, ja que la majoria de textos es poden tenir abans de l'emissió i els subtítoladors hi poden treballar, transcrivint i resumint el que calgui per emetre'ls posteriorment en directe.

El primer programa subtítulat a TVC amb aquesta tècnica va ser el Telenotícies Vespre, a final de 1991, i actualment se subtítulen també el Telenotícies Migdia, l'Info-K, l'Entre Línies i 30 minuts. Si bé els dos darrers són programes en diferit, s'enllesteixen el mateix dia i, per tant, s'emeten amb subtítulació en semidirecte. Com s'informa a la web del servei, també han de recórrer a aquest sistema de subtítulació en especials informatius o programes que tenen poc abans de l'emissió.

3. www.tv3.cat/ptvcatalunya/tvcItem.jsp?idint=226388198&item=actualitats&seccio=tvcat

4. <http://www.tvcatalunya.com/subtitulacio/servei.htm>

Subtitulació en temps real o en directe⁵

Finalment, la subtitulació en directe o en temps real és comparable a la interpretació simultània i es pot dur a terme mitjançant tres sistemes diferents: l'estenotípia —en què es fa servir un teclat fonètic per transcriure la seqüència de sons—, el Velotype —en què s'empra un teclat especial de tipus sil·làbic— i el reconeixement de veu —en què es dicten els subtítols i un programa informàtic els converteix en text. En aquest darrer cas hi ha emissores que introdueixen un procés d'edició entre la creació i la transmissió dels subtítols —cosa que implica un breu retard entre la producció dels subtítols i la seva emissió—,⁶ mentre que d'altres no estableixen aquest filtre de control i emeten els subtítols totalment en directe.

TVC ofereix subtitulació en directe des del 2003. Com que no es disposava de cap programa informàtic de reconeixement de veu prou desenvolupat en català, el departament d'I+D va crear el seu propi sistema, el qual s'ofereix mitjançant un multiplex de cinc subtituladors amb un teclat QWERTY. Com es pot observar a la figura 1, cada subtitulador té dues pantalles: una de superior, on veu el programa que està subtitulant, i una d'inferior, molt més gran, amb tres finestres. La superior ofereix el text subtitulat que s'està creant en temps real; la del mig mostra un sistema de semàfor verd/vermell, i la inferior presenta el subtítol que l'operador està creant. Quan la pantalla és de color vermell, el subtitulador comença a teclejar i quan apareix el verd ha d'anar acabant.

Figura 1. Subtitulació en directe amb cinc operadors. Rosa Vallverdú ©

5. Per a un estat de la qüestió de la subtitulació en temps real a l'Estat espanyol, vegeu Orero (2006).
6. L'EBU recomana que aquesta modalitat es limiti als casos en què no hi ha prou temps per a preparar els subtítols mitjançant altres sistemes i que es mostrin ja sigui paraula per paraula o en blocs de text, sistemes acceptats en proporcions semblants pel públic (EBU 2004:10)

TVC va triar aquest sistema per diversos motius: (i) formar subtítoladors mitjançant l'estenotípia és un procés complex i actualment no hi ha prou especialistes preparats al mercat, (ii) no hi ha cap teclat d'estenotípia per al català, i (iii) els errors produïts per l'estenotípia generen mots d'un camp semàntic diferent i són, per tant, molt més visibles.

La subtítolació en directe presenta dues submodalitats a TVC:

- sense preparació prèvia fent-ne un resum, i
- amb transcripció literal.

La primera modalitat s'aplica en programes amb una informació visual important, com ara els especials eleccions, en què es vol evitar que una subtítolació literal tapi aquest contingut. La segona, per la seva banda, es fa servir en programes on el que es diu és el més important, com els debats electorals, les sessions parlamentàries o les entrevistes. Un exemple en seria el programa Àgora (vegeu figura 2), que juntament amb El temps (des del 2007), El club i La nit al dia (des del 23 d'abril del 2007) configuren l'oferta estable⁷ de subtítolació de TVC, complementada per subtítolacions esporàdiques de partits de futbol, sessions parlamentàries o entrevistes.

Figura 2. Imatges del programa Àgora, subtítulat en directe amb subtítols de tres línies.⁸

Finalment, la introducció de la tecnologia digital⁹ ha permès una accessibilitat més gran i de més qualitat. Mentre que els subtítols en analògic es transmeten pel teletext¹⁰ —cosa que porta associada una tipografia molt marcada—, la tecnologia digital permet crear subtítols en *bitmap*, cosa que vol dir que es pot triar el tipus de lletra, la mida, els colors i fins i tot es podrien oferir icones.

7. TV3 és l'única cadena de l'Estat que subtítula en directe a temps real programació estable.
8. Volem agrair a Eduard Bartoll que ens hagi proporcionat aquestes imatges.
9. TVC ha estat també pionera en la introducció de la televisió digital: va començar a fer proves el 1998 i la TDT es va posar en marxa oficialment el 2 de maig de 2002.
10. La programació subtítulada en analògic es pot seguir amb un televisor amb teletext a la pàgina 888. A les pàgines 880-887 s'hi pot trobar la programació subtítulada de la setmana.

L'audiodescripció a TVC

L'audiodescripció (AD) es podria definir com una traducció intersemiòtica que converteix les imatges en paraules i les fa accessibles a les persones cegues o amb problemes de visió. Així, doncs, aprofitant els espais dels productes audiovisuals en què hi ha silencis, un locutor llegeix un text prèviament preparat per ell mateix o per un descriptor que explicita la informació visual més rellevant. Com s'explica a Matamala (2007), l'AD a Catalunya va començar els anys quaranta a la ràdio: el periodista Gerardo Esteban va començar a audiodescriure una pel·lícula setmanalment a Ràdio Barcelona en horari de màxima audiència fins al naixement de la televisió (Arandes, 2006). Ara bé, a causa de la situació del moment, aquestes AD s'oferien en castellà i no va ser fins al 25 de novembre del 1989 que es va oferir la primera pel·lícula audiodescrita en català (*Els deu manaments*), emesa per TV3 (Vila 2005: 128).

De fet, la primera audiodescripció coneguda ja s'havia fet el 1983 a la cadena japonesa NTV, però l'AD catalana va ser la primera que es va emetre en un país occidental (Hernández-Bartolomé i Mendiluce-Cabrera 2004: 268). Aquesta primera experiència va anar seguida de més audiodescripcions durant la dècada dels noranta —com ara alguns episodis de la sèrie Estació d'enllaç (Heras 2005: 209)—, tot i que no de manera regular. Ja en aquest segle, i gràcies a la col·laboració amb l'ONCE, s'ha ofert AD en les sèries Plats Bruts —inclosa posteriorment als DVD que se'n van derivar—, Majoria absoluta i L'un per l'altre, sèries amb un gran èxit d'audiència.

Actualment s'ha posat en marxa un nou projecte i l'equip encarregat de la subtitulació per a sords s'ocupa també de preparar l'audiodescripció de La Gran Pel·lícula que s'emet cada divendres a la nit. La primera pel·lícula que es va anunciar amb AD va ser *Alguna cosa de què parlar* (16 de febrer de 2006), seguida de *The Majestic* (23 de febrer), *El jurament* (2 de març) i moltes altres, tot i que es va emetre una AD de prova de la pel·lícula *Mystic River* sense fer-ne publicitat al públic general per tal de rebre comentaris de l'ONCE i de l'ACCDV (Associació Catalana de Cecs i Disminuïts Visuals).

Pel que fa als aspectes tècnics, la primera AD del 1989 es va oferir mitjançant un dels canals estèreo i tota l'audiència la va poder sentir, cosa que no va ser rebuda pels oients (Hernández-Bartolomé i Mendiluce-Cabrera 2004: 268). Posteriorment, en les sèries esmentades, l'AD va ser possible gràcies al sistema NICAM DUAL, que permetia incloure una segona pista d'àudio que el públic activava només si volia. L'únic impediment d'aquest sistema és que l'AD només es podia oferir en produccions pròpies i no pas en produccions doblades, ja que en aquest darrer cas els dos canals disponibles en el DUAL es destinen a la versió original i a la versió doblada. Actualment, però, aquest escull s'ha superat gràcies als avenços de la televisió digital, que permeten incloure diverses pistes d'àudio i oferir AD tant en produccions pròpies com alienes.

En conclusió, vist el panorama actual pel que fa a AD i SPS, no hi ha dubte que TVC està en la línia de complir i fins i tot superar els percentatges previstos per les lleis en matèria d'accessibilitat als mitjans. En l'àmbit estatal, la Ley

general audiovisual preveu, segons explica García-Castillejos (2006: 274), que les cadenes públiques estatals i regionals hauran d'incorporar un 100% de programes subtítulats i un 10% de programes audiodescrits el 2015; les cadenes privades, un 80% de SPS i un 5% d'AD, i la resta de cadenes amb cobertura estatal o regional i amb una audiència superior al 10%, un 60% de SPS i un 2% d'AD. Pel que fa a la Llei de la comunicació audiovisual de Catalunya, estableix en l'article 84 una inclusió progressiva de l'AD, la SPS i la llengua de signes, tot i que atorga al CAC l'autoritat legal per regular els percentatges i el calendari d'implementació.

El punt de vista d'una professional: parlem amb Rosa Vallverdú

Tenint en compte que TVC és una cadena pionera en aquest sentit, hem considerat que seria molt enriquidor parlar amb Rosa Vallverdú, que treballa a la corporació des de fa 15 anys i és actualment coordinadora de subtítolació i audiodescripció, per conèixer de més a prop la tasca que duen a terme els subtítoladors i audiodescriptors de TVC.

a) Sobre Rosa Vallverdú i el departament de Subtítolació

Quan vas entrar a treballar a TVC i quin és el teu càrrec actual?

Vaig entrar a TVC el desembre de 1991 i vaig començar a ser una de les persones que ens encarregàvem de la subtítolació del TNV a partir del gener del 1992. El càrrec actual és coordinadora de subtítolació i audiodescripció.

Quanta gent treballa en aquest departament i quina és la seva feina?

Al departament en plantilla hi ha 7 persones. Quatre persones s'encarreguen de la subtítolació dels informatius (Telenotícies Migdia i Telenotícies Vespre, Info-K, 30 minuts) i El temps. Les altres tres persones fem feines relacionades amb la programació en diferits: triar programes, obtenir el material necessari, fer enviaments a la gent que treballa fora, etc.

Així, doncs, també treballeu amb autònoms?

Tot el que és la feina de programes que s'emeten en diferit es fa des de fora.

Com seleccioneu el personal i quina formació els demaneu o doneu?

Les persones les formem aquí pel que fa a la subtítolació. La majoria són gent de Filologia Catalana, però també hi ha persones de Traducció i Interpretació i alguna persona de Periodisme. El que tenen en comú és un bon nivell de català i que la majoria tenen el nivell K de correcció o bé han fet cursos de correcció.

b) Sobre la subtitulació

Pel que fa a la *subtitulació en diferit*, com es fan els subtítols, és a dir, quina és la cadena de treball?

Pel que fa als diferits que tenim amb temps, enviem un CD amb la imatge i el guió a la persona que ho ha de subtitular. Des de casa s'encarreguen de fer-ne la subtitulació i ens envien el fitxer subtitulat a punt per ser emès.

Quin és el perfil del subtitulador en diferit? Quines són les habilitats principals?

Una de les coses més importants és que es tingui un nivell de català molt alt. Però també és interessant que siguin persones amb bon coneixement d'altres llengües, ja que, si es dóna el cas que en un programa algú parla en anglès, francès, alemany i no surt traduït al català, ho subtitulem en la llengua original. I també de vegades, com que tenim el material amb poc temps, necessitem avançar feina i la gent ha de treballar sentint la versió original. També és molt important tenir cultura general, tenir sentit comú, ser meticulós i curós.

Quin programa informàtic feu servir?

Un software desenvolupat per una empresa de TVC.

Quina va ser la primera pel·lícula subtitulada?

Gandhi.

Es parteix del doblatge? Per què? No creieu que són tècniques diferents i partir dels diàlegs doblats pot generar errors (no pas perquè els doblatges siguin dolents sinó perquè les llicències que es poden permetre són diferents)?

Habitualment es treballa a partir del doblatge, perquè, de fet, les persones sordes que tenen restes auditives senten la versió catalana. Per tant, val més que la subtitulació sigui més acostada al doblatge català que a l'anglès. De vegades, treballem amb la versió original i llavors si el guió encara no estava adaptat per a boca (per fer que coincideixin labials, per exemple) ho subtitulem així. Si no fos pel fet que la majoria de persones sordes amb restes auditives es posen el català, sí que seria molt millor no partir del doblatge, ja que de vegades fan determinats canvis per al doblatge que no seria necessari reflectir en el subtítol si la veu original diu una altra cosa. Quan treballem amb la versió original i tenim el guió adaptat ens adonem sovint de molts canvis que són només per ajustar-ho a la boca.

Els subtítols estan pensats exclusivament per a sords o també per a aprenents d'idiomes (tipus Speak-Up) o per a tots dos perfils?

Això ho he respost una mica abans. Estan pensats per a sords. Però hi ha moltes persones que els aprofiten per aprendre idiomes posant-se el dual. Els subtítols en anglès que

fem a través de la TDT sí que estan més pensats per a la gent que aprèn anglès. Però, és clar, les persones sordes no en queden excloses. L'únic que és cert és que en anglès no fem, de moment, les acotacions específiques per a les persones sordes, que sí que fem en la subtitulació en català.

Considerem que els subtítols tenen una funció pedagògica també?

Em consta que hi ha persones que es posen els subtítols per aprendre català. Els casos que he conegut són persones estrangeres que només amb la veu no en tenen prou i llavors s'ajuden amb l'escrit. Més en el sentit de comprensió de l'idioma.

Us heu plantejat d'oferir la possibilitat de triar entre dos tipus de subtítols (per a sords i per a aprenents d'idiomes)?

Mentre no arribem al 100% de la programació subtitulada per a persones sordes no podem pensar en la possibilitat de fer una doble subtitulació en català. De moment, ja hi ha programes més senzills o en què parlen més lentament, com en la majoria de documentals, que són subtitulats i que poden mirar les persones que n'aprenen. Personalment tampoc no sé si realment seria tan necessari.

Quan són programes infantils, ho adapteu d'alguna manera especial?

No ho adaptem, però sí que tenim en compte que la velocitat de lectura ha de ser més lenta. Per tant, ho resumim una mica més que per als adults.

Teniu algunes normes o orientacions?

Sí, tenim unes normes que es van fer al començament de la subtitulació a TVC amb unes orientacions bàsiques que no han canviat, però amb moltes altres indicacions que hi hem anat afegint. Amb la pràctica apareixen moltes situacions que cal resoldre i que vas veient que es repeteixen i, per tant, val la pena donar-hi solució per sempre. Totes aquestes indicacions noves les coneixen, és clar, les persones que hi treballen, però encara no estan editades.

La subtitulació en directe va començar el 2003. Amb quin programa?

Vam començar emetent en proves amb el programa de l'Antoni Bassas que es deia A contracorrent, durant el 2002. Vam fer-ne diversos programes del final de la temporada. També vam subtitular en proves la festa del Cor de la ciutat. I llavors ho vam estrenar de manera més oficial subtitulant totes les entrevistes, debats i sessions parlamentàries relacionades amb les eleccions electorals del 2003. I ja de manera habitual amb el programa Àgora.

Quin és el perfil del subtítolador en directe? Quines són les habilitats principals?

Bàsicament ha de tenir un nivell de català i castellà alts i molta velocitat. Ha de tenir facilitat de concentració i poder estar pendent de diverses coses alhora.

Quin és el sistema de treball?

Són cinc persones. Cadascú veu el que escriu ell, el que escriu l'anterior i el que escriu el posterior. Un sistema de semàfors t'indica quan et toca començar quan t'apareix el vermell. Escrius i estàs pendent que el teu final enllaci bé amb el principi del següent.

Quin programa informàtic feu servir? Des de quan? Quines característiques té?

És un software desenvolupat a TVC. Aquest sistema de semàfors és l'únic que hem fet servir per a fer aquesta mena de subtítulacions en directe a temps real des del 2003 de manera continuada.

La tecnologia digital us ha permès introduir millores en la subtítolació? Quines?

De moment encara és massa aviat per saber quines o quantes millores hi podrà haver. Però de ben segur que n'hi haurà. De fet, la mateixa subtítolació en directe, seguida a través dels canals digitals és molt més continuada i no fa les pampallugues que ens trobem amb el teletext en alguns aparells.

Teniu orientacions o recomanacions per a la subtítolació en directe? Quins criteris feu servir?

Per a la subtítolació en directe encara no hem escrit cap orientació. Les fem saber a les persones que es formen i, amb la pràctica, es van solucionant tots els dubtes. Hi ha un mínim de recomanacions, perquè el més important és la pràctica, en aquest cas.

En tots els tipus de subtítolació, quin model de llengua feu servir? Marqueu d'alguna manera els nivells de llengua (per exemple, el col·loquial) o aposteu per una llengua exclusivament estàndard?

Fem servir el model de llengua de la casa. Seguim els criteris que recomana el servei lingüístic.

Si reflectiu el col·loquial en la subtítolació (per exemple, mitjançant pronoms febles col·loquials, barbarismes, etc.), no creieu que poden perdre la seva funció pedagògica o considereu que aquesta funció no és prou rellevant?

Com que la subtítolació està pensada per a les persones sordes, tenim més en compte el fet que a les persones sordes els interessa veure-hi reflectida al màxim la llengua col·loquial. Vam fer una consulta a associacions de sords i a persones sordes i tothom coincidí a voler veure-hi reflectida la parla que realment hi està sortint. El col·loquial el respectem sempre. Pel que fa a castellanismes i incorreccions, no ho respectem tot,

perquè hi ha coses que no tenen sentit. Per exemple, què en treu ningú de saber que algú ha dit «se li ha caigut això»? Les indicacions són que mai no hi posaríem el «se» encara que la veu ho digui.

Com marqueu els personatges? Els sorolls? Us heu plantejat d'introduir icones (smileys), aprofitant la tecnologia digital?

Posem colors a tres personatges protagonistes i llavors indiquem els sorolls amb les acotacions entre parèntesi. La veritat és que no ens hem plantejat el tema de les icones.

c) Sobre l'audiodescripció

Com us heu preparat per afrontar aquesta nova tasca?

Amb molta il·lusió, ganes i dedicació.

Quin és el perfil de l'audiodescriptor? Quines habilitats ha de tenir?

Tot i que en poc temps hem fet ja moltes pel·lícules, potser seria agosarat per part meva dir quin és el perfil de l'audiodescriptor en general. El que sí que és clar és que les persones que treballen amb nosaltres, a part de tenir un nivell de català molt alt, com ja he dit en altres ocasions, han de ser sensibles, observadores, detallistes, amb sentit comú, i amb un bon domini de la llengua en un sentit més literari.

Quina és la cadena de treball a l'hora de fer una audiodescripció?

Una persona rep la pel·lícula i en fa el guió. Una altra persona el revisa. La persona que ha fet el guió hi posa la veu. Després la mateixa persona o una altra es mira la pel·lícula ja audiodescrita per si cal fer-hi alguna modificació.

Qui fa la locució? Quines habilitats ha de tenir la persona que fa la locució? On es fa (sala de doblatge, amb un micro amb el programa informàtic mateix?)

La mateixa persona que en fa el guió. Per tant, ha de tenir una molt bona dicció.

Hi ha un assessor lingüístic del text escrit? I de la locució?

Les persones que s'encarreguen de fer el guió i de posar la veu tenen un coneixement del català molt alt, però, tot i així, una altra persona, també s'ho repassa després.

Quines millores us ha permès la tecnologia digital?

Encara no ho sé dir. Bé, potser el fet que per a la imatge no depenguem d'un VTR és el primer que es nota. Pots avançar *frame a frame* fàcilment.

Teniu recomanacions per a l'AD?

Encara no tenim res escrit. Ho tenim tot al cap. Per començar vam seguir la norma UNE, que són unes normes bàsiques que cal tenir en compte, i llavors vam mirar què feien els britànics, que fa força més anys que s'hi dediquen i tenen molta producció.

Continueu seguint la norma espanyola UNE o altres orientacions estrangeres?

És difícil de dir que segueixes unes orientacions o unes altres o que sempre les segueixes, perquè cada pel·lícula és diferent i, a la pràctica, et trobes que et falta teoria per a resoldre determinats problemes. Vaja, que no tot està estudiat.

Tot i que cada pel·lícula és d'un gènere diferent, amb uns requisits diferents, creus que hi ha un universal de l'AD?

Penso que sí que hi ha un mínim d'aspectes que es poden tenir en compte en totes les pel·lícules per fer-los sempre seguint un mateix criteri. Una sèrie de coses comunes que servirien per a qualsevol AD. Però no tinc tan clar que tot serveixi per a tots els casos.

Quin model de llengua feu servir? Us adapteu a l'estil de la pel·lícula o bé creieu que l'AD ha de ser «neutra», per dir-ho d'alguna manera?

Fem una AD neutra. Pel que fa al vocabulari, sí que es té en compte el llenguatge de la pel·lícula, però fins a cert punt. De tota manera, se'm fa difícil de teoritzar sobre això sense donar exemples concrets, perquè, com se sap, cada pel·lícula és un món. I cada vegada toca prendre decisions diferents.

Quin programa informàtic feu servir? Quines característiques té?

Un software desenvolupat per una empresa de la CCRTV. És un programa que permet fer el guió i després posar-hi la veu. En una pantalla veus la imatge de la pel·lícula, a sota pots anar escrivint el guió i llavors marques els codis de temps en què vols que surti aquella descripció.

Us heu plantejat traduir AD d'altres llengües? Hi veieu algun avantatge/inconvenient?

La veritat és que no ens ho hem plantejat. Bé, suposo que pels temes dels drets d'autor ja hi hauria qui s'encarregaria de posar-se d'acord. Però, de tota manera, també hi hauria una feina de transcripció i traducció i, a part, posar els codis de temps. Vaja, que tampoc no s'estalviaria tant. Hem vist moltes audiodescripcions britàniques molt ben fetes, però també n'hi ha d'altres que probablement hauríem de modificar una mica. Bé, suposo que caldria estudiar cada cas.

Us heu plantejat anar més enllà de l'AD de pel·lícules?

De moment ho ampliaríem amb alguns dibuixos animats.

Quin és el grau de participació de les persones cegues en aquest servei?

Tenim contacte amb associacions i amb persones cegues, i ens és molt útil saber què en pensen de les audiodescripcions que hem fet fins ara.

Moltes gràcies per les teves respostes, que ens han permès conèixer de primera mà el funcionament de dos serveis indispensables si volem que la televisió sigui un servei accessible a tothom.

Bibliografia

- ARANDES, Jorge (2006). «Pioneering audio description: an interview with Jorge Arandes», entrevista feta per Pilar Orero. *Jostrans*, 7. http://www.jostrans.org/issue07/art_arandes.php
- BARTOLL, Eduard (2005). «Subtitling for the Hearing Impaired in Catalan TV». Paper presented at the Berlin Conference Language and the Media 2006.
- European Broadcasting Union (EBU). (2004). *EBU Report on Access Services*. EBU Technical-Information I44-2004.
- GARCÍA-CASTILLEJOS, Ángel (2006). «Un nuevo marco legal para la accesibilidad a la televisión digital», Pérez-Amat, R.; Pérez-Ugena, Á. et al. *Sociedad, integración y televisión en España*. Madrid: Laberinto, 247-276.
- HERAS, Joan (2005). «L'audiodescripció: el teatre a l'abast de les persones cegues». *Assaig de Teatre. Revista de l'Associació d'Investigació i Experimentació Teatral*, 48-49: 207-211.
- HERNÁNDEZ-BARTOLOMÉ, Ana; MENDILUCE-CABRERA, Gustavo (2004). «Audesc: Translating Images into Words for Spanish Visually Impaired People». *Meta* 49 (2): 264-277.
- MATAMALA, Anna (2007). «Audio Description in Catalonia». A: *Translator Watch Quarterly*, 3:2, 37-48.
- ORERO, Pilar (2006). «Real-time subtitling in Spain». A: *Intralinea. Special issue on Respeaking*. Disponible electrònicament a: http://www.intralinea.it/specials/eng_more.php?id=450_0_32_0_M52% [Consulta: 16 de maig de 2007]
- VILA, Pere (2006). «Accesibilidad en Televisión de Cataluña». A: Á. Pérez-Ugena i Utray, F. (coords.) *TV Digital e Integración ¿TV para todos?*. Madrid: Universidad Rey Juan Carlos / Dykinson: 127-130.